

aràbic» (!) (pel «*pagani dixerun*»). —³ Cf. Terracini (*Riv. Fil. I. Cl.* 1921, 401; Bolelli, *It. Dial.* xviii, 67); però Pokorny (*Wiss. Forschungsber.* 1953, 175), rebutja l'explicació de Hubschmied a base d'un suposat TELA 'vaca' (cf. encara Pokorny, *VRom.* x, 51).

Tolomó, V. Torm

TOLORIU

Poble petit, entre Cerdanya i el Baridà, un poc elevat a l'esq. del Segre, a mig camí de Bellver a la Seu d'Urgell.

PRON.: *tulyriu* a la SdÜrg. (Casac. 1920); id. en l'enq. que hi vaig fer el 1935 (VIII, 118-28).

MENCIONS ANT. 1143: *Tolorit* (MiretS., *Castellbò*, 375); 1238, Bernat de Berga, bisbe d'Elna, deixa en testament: «mansos meos de *Tolerid* --- ecclesia de *Toleriuo* ---» (Alart, *RLR* XII, 121). En docs. de la 2a. meitat S. XIII: *Tholariu* o *Tolariu* (Delcor, *Juifs Puigcerdà, Sefarad* 1966, 32-35); 1281: «lo castell de *Capdella* i los que posseïa En Ramon Roger de Pallars, ço és *Burch*, *Guilareny*, *Oló*, *Toloriu*, *Vallfresosa* y *Fontanet*» (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 54); 1408: *Toloriuo* (SerraV., *Pinós Mtpl.* I, 437).

Ponsich (*Top.*, 182) només hi ha afegit c. 1200: *Tolarid*; 1311: castrum de *Toloriu* i 1618: *Toloriu*.

Total, tenim 3 testimonis de -z grafiat ð o t, que són els més antics, amb més de -u, de fi S. XIII; i com a vocal media -ø (grafia a/e), que és també la dels 4 o 5 més antics, amb l'excepció de 1143. Com que el canvi fonètic -o-e- > -o-o- no és sols possible sinó conforme a la direcció fonètica normal, la conclusió³⁵ és que l'ètimon tindria probablement la forma TOLERICI (o TU-; o -RIDIP?).

ETIM. No hem avançat gaire des de la nota de 1936, on el posava dins la sèrie de NLL provinents del genitiu -RICI de NPP germànics en -RIK (*Arderiu*,⁴⁰ *Guitarriu*, *Escariu*, *Boloriu*, *Vilopriu*), conjecturant, sense gosar assegurar-ho, que es tractés d'un nom d'home hipotètic *TOLURIC, de la família no gaire abundosa dels noms *Tollo*, *Tolleib*, *Tolmann* recollits per Först. (400); tampoc és clar que vingui de tal nom germànic un NL de Suïssa *Tuleritg* (extens paratge de bosc i prada), del te. de Flem (kreis *Trin*) (Sobreselva) on -ICU dóna -itg (cf. *Sumvitg* SUMMUM VICUM; *Turitg* = *Zurich*).

Com suport indirecte i possible podem afegir-hi una alqueria *Tollerlic* del terme de Lluçmajor (vol. I, 274), prop de Sa Llapessa, 12 k. al SE. de Palma: avui 4 terra endins (Cosme Aguiló, *Top. de Co. de Lluçm.*, p. 109, 4.1.16). Com que consta allí des de 1360, i probablement que sigui nom heretat des d'abans de la Conquesta, és un altre vàlid indicatiu de germanisme, que allí hauria de ser gòtic i és sabut que en el gran lèxic de Först. les fonts hispàniques (i en general el gòtic) hi tenen aportació molt deficient. En fi, hi ha un poble alvernès *Touleric*, te. Jabrun (Amé, *Di. To. Cantal*)⁵⁰

que, per la forma moderna (comprovada), sembla correspondre a un nom germànic d'aquella forma, però res de ferm, ja que no es troba amb -l- fins al S. XVIII i abans hi ha 4 dades desconcertants amb -n- (*Tonaric* etc., des de 1508).

L'etimologia germànica proposada llavors ha rebut, doncs, alguns suports més, si bé prou nets ni decisius.¹

Alternativa concebible, només un origen pre-romà.

¹⁰ Entre els antics veiem parònims poc animadors: els que tenen -l- simple són ben llunyans, i amb cua ben divergent: *Tiulingi*, tribu germànica en Cèsar; *Tuliphurdon* i *Tuli-burg* en fonts germàniques transmeses per grecs; que també reforcen l'etimologia germànica.

¹⁵ «*Tuledo*, mons.» a Ligúria, assenyala Holder, que és lluny, altres no tan llunyans: TULLO- 'forat', cèltic (> cat. *toll*) amb uns *Tullinus* i *Tulliensis* alpins (en Whautmough, *Dia. Anc. Gaul* I, 17), estan renyits per llur -LL- amb la -l- simple de *Toloriu*. Resta la vaga conjectura d'una ignota explicació pre-romana, fóra ressignar-se al buit.

En definitiva restem en la probabilitat d'origen personal germànic, i amb versemblança d'un NP gòtic en -RIK encara que Först. (que és, però, molt deficient, en aquesta secció del germànic) no registri el seu ètimon sinó només altres noms en TUL-.

Nom succedani: Cortal de *Toloriu* (potser NP), te. Pallerols del Cantó (xxxviii, 1.2).

¹ Alguns altres escorcolls han restat ben incerts. El nom de sant THULLO, -ON, que ha donat el del llogaret de *Tolló* (agre. a Bellver) sembla provinent de *Thillo*; on tenim amb TI- i -LL- però no la inicial THILL l'arrel que ens interessa, amb TO- i -L- simple. Descartem del tot que vingui dels ben coneguts *Theodoric* o *Theodored* de consonantisme ben discrepant. Tampoc hi ha enllaç possible amb el fr. *Tuoldus* o *Théroud* (Lebel, *Les NPP français*, 489), majorment si són, com ell creu, contracció tardana de ΘUNAR 'déu del tro'; d'aquest potser el *Tonaric* del Cantal, supra. Invitaria a cercar alguna via de connexió fonètica amb els NPP tipus *Thasaricus* (Först., 1644, cf. *Trisoricus* bisbe de Toul. S. VI, Först., 1938) el fet d'estar representat entre els gots per Jordanes i pel català Joan de Biclara (bisbe dels concilis de Toledo, aa. 683, 668), però caldrien combinacions massa versemblants per enllaçar-los-hi. El mateix diré, per altra banda, d'un hapax *Tolgaredus*, test. eclesiàstic que Sobrequès assenyala per a *Cat. Car.* en un doc. de 908 del comtat de Girona. Basti reconèixer que tots aquests parònims més aviat reforcen almenys un origen, en principi, germànic.

Tolosa, V. Toluges

TOLRA

Apareix documentat com a NP en la forma *Tolsà*: 1202: *Arnaldus Tolsa* (*Cart. Poblet*, 73); 1275: *G. Tolza* (*RLR* IV, 359). També 1518: *En Tolra* de Bes-